Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences

Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 47, Ağustos 2020, s. 360-383

ISSN: 2149-0821 Doi Number: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.45539>

Arş. Gör. Dr. Duygu Canan BOZCUK

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Kentleşme ve Çevre Sorunları,
duygucananozturk@gmail.com

BELEDİYELERİN SINIRLARININ DEĞİŞTİRİLMESİNİN SU VE KANALİZASYON HİZMETLERİ ÜZERİNE ETKİSİNİN HATAY'DAKİ MUHTARLAR AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ

Özet

Türkiye’de belediyelerin hizmet sunumundaki yetersizliklerin nedeni belediyelerin ölçeğine bağlanmıştır. Özellikle 2000li yıllardan itibaren belediyelerin hizmet sunumundaki etkinliğini artırma amacıyla belediyelerin sınırları bir dizi yasal düzenlemeyle değiştirilmiştir. En son 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa ile, Türkiye’de 14 yeni büyükşehir belediyesi kurulmuş, büyükşehir belediyelerinin sınırlarını il sınırlarına kadar genişletilmiş, belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğine son verilmiş ve bazı belediye hizmetleri büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Yasanın gerekçesinde belediyelerin sınırlarının genişletilmesiyle, daha az kaynak kullanma, hizmetlerin maliyetlerini düşürme ve hizmetlerin kalitesini artırma sağlanacağı; böylece belediyelerin hizmet sunumunda etkinlik artışı sağlanacağı iddia edilmiştir. Bu çalışmanın temel amacı, belediyelerin sınırlarının değiştirilmesinin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Araştırma sahası olarak 6360 sayılı yasayla kurulan Hatay Büyükşehir Belediyesi ve yasayla birlikte büyükşehir belediyelerine devredilen su ve kanalizasyon hizmetleri belirlenmiştir. Çalışmada mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerin analiziyle 6360 sayılı yasanın Hatay’da su ve kanalizasyon hizmetleri üzerine olumlu ve olumsuz etkileri incelenmiştir. Çalışmanın sonunda, 6360 sayılı yasanın hedeflerinin su ve kanalizasyon hizmetleri örneği üzerinden Hatay’da gerçekleşip gerçekleşmediği ortaya çıkarılmıştır.

Anahtar kelimeler: Belediye sınırları, hizmet sunumu, etkinlik, su ve kanalizasyon hizmetleri

EVALUATION OF THE EFFECTS OF CHANGING MUNICIPAL BOUNDARIES ON WATER AND SEWAGE SERVICES IN HATAY FROM THE VIEWPOINT OF HEADMEN

Abstract

In Turkey, inefficiencies in municipal service provision have been always attributed to the size of municipalities. Particularly since the 2000s, the boundaries of the municipalities have been changed through successive legal arrangements with the aim of increasing municipal service provision. The final and most important amendment about rescaling municipalities was enacted through the Law No 6360 in 2012 which established 14 new metropolitan municipalities in Turkey. Also with this law, boundaries of the metropolitan municipalities were expanded to correspond to provincial boundaries, the small scale municipalities and villages were abolished and certain municipal services were delegated to the metropolitan municipalities. The major assertion of the Law No 6360 was that changing municipal boundaries would result in increasing efficient service provision through using less resource, decreasing cost of the services and improving quality of the service. The major aim of this article is to determine the effects of changing municipal boundaries on municipal services. The research area is Hatay Metropolitan Municipality which was established by the Law No 6360. This dissertation focuses on water and sewage services of Hatay which was delegated to metropolitan municipality by the law. Positive and negative effects of the boundary changes on water and wastewater services in Hatay were analyzed through interviews with neighbourhood headmen. At the end, the article finds out if the Law No 6360 has achieved its goals in Hatay on the example of water and sewerage services.

Keywords: Municipal boundaries, service provision, efficiency, water and sewage services

GİRİŞ

Türkiye’de, belediyelerin en temel sorunlarından biri hizmet sunumundaki yetersizliklerdir. Bu sorunun en önemli nedeni olarak ise belediyelerin ölçeği (nüfus ve alanı) gösterilmektedir. Özellikle 2000li yıllardan sonra çıkarılan bazı kanunlarla, belediyelerin hizmet sunumlarındaki etkinliği artırma amacıyla belediyelerin sınırları değiştirilmiştir. Bu kanunlarda en etkin hizmet sunumu için belediye ölçeği hesaplanırken yalnızca nüfus ölçütü temel alınmıştır. Dolayısıyla, belediyelerin coğrafi, sosyal, kültürel ve ekonomik yapıları gibi hizmet sunumunu etkileyen diğer faktörler göz ardı edilmiştir. 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı Büyükşehir Kanunu, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı Belediye Kanunu, 2008 yılında çıkarılan 5747 sayılı kanun ve en son 2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı kanun belediyelerin sınırlarında önemli değişiklikler yapmıştır. Türkiye’de 14 yeni büyükşehir belediyesi kuran 6360 sayılı kanunla birlikte, büyükşehir belediyelerinin sınırları il sınırlarına kadar genişletilmiş, belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğine son verilmiş ve bazı belediye hizmetleri büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. Kanunun gerekçesinde belediye sınırlarının genişletilmesiyle, daha az kaynak kullanma, hizmetlerin maliyetlerini düşürme ve hizmetlerin kalitesinin artırılacağı ve böylece belediyelerin hizmet sunumunda etkinlik artışı sağlanacağı iddia edilmiştir. Bu çalışmanın temel

amacı, belediyelerin sınırlarının değiştirilmesinin hizmet sunumu üzerindeki etkilerini açığa çıkarmaktır. Araştırma sahası olarak 6360 sayılı yasayla kurulan Hatay Büyükşehir Belediyesi (HBB) ve yasayla birlikte büyükşehir belediyelerine devredilen su ve kanalizasyon hizmetleri incelenmiştir. Ölçek ve hizmet sunumu arasındaki ilişkiyi sorgulayan bu çalışmada, belediyelerin sınırlarını değiştiren 6360 sayılı yasanın Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetleri üzerine olumlu ve olumsuz etkileri incelenmiştir. Bu etkiler, mahalle muhtarlarıyla yapılan görüşmelerin analiz edilmesiyle açığa çıkarılmıştır. Çalışmanın sonunda, 6360 sayılı yasanın hedeflerinin Hatay'da gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmıştır.

Bu çalışmada öncelikle şu soruya yanıt aranmıştır: Belediye hizmetlerinin sunumunu etkileyen faktörler nelerdir? Bu faktörler üzerine kamu yönetimi, kamu politikaları, iktisat ve ekonomik coğrafya gibi bir çok alanda uzunca bir süredir tartışma yürütülmektedir. Bu tartışmalarda hizmet sunumunu daha etkin ve verimli hale getirme amacı vardır ve hizmet sunumunu farklı açılardan irdeleyen bir çok soru karşımıza çıkmaktadır. Etkin bir hizmet sunumu için belediyelerin hizmet alanının daha mı büyük, yoksa daha mı küçük olması gerekir? Kamu hizmetleri merkezi devlet tarafından mı, yoksa belediyeler tarafından mı sunulursa daha etkin olur? Hizmetler özel sektörler tarafından mı, yoksa kamu idarileri tarafından mı sunulursa daha etkin olur? Örnek olarak verilen bu sorular çoğaltılabilir ancak ölçek konusuna işaret eden ilk soru bu tartışmalarda önemli bir yer tutmaktadır. Bu çalışma, hizmet sunumunu etkileyen faktörlere kısaca değindikten sonra ölçek ve hizmet sunumu arasındaki ilişkiyi ayrıntılı olarak inceleyecektir. Daha sonra alan araştırması olarak belirlenen Hatay hakkında kısa bilgi verdikten sonra, Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerinin, 6360 sayılı kanun öncesi ve sonrası olmak üzere karşılaştırmalı analizini yapacaktır.

Çalışmada temel olarak niceliksel ve niteliksel araştırma yöntemleri tercih edilmiştir. Muhtarlarla yarı yapılandırılmış soru formları üzerinden yüzyüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Niteliksel yöntemde betimsel analiz, niceliksel yöntemde Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Bu analizlerden elde edilen bulguların ise, ilgili yazının yeniden gözden geçirilmesiyle eleştirel değerlendirmesi yapılmıştır.

BELEDİYELERİN HİZMET SUNUMUNU ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Belediyelerin hizmet sunumunu etkileyen faktörlere geçmeden önce kamusal hizmetin tanımını kısaca yapmakta fayda vardır. Bayırbağ ve Göksel (2012: 155) kamusal hizmetleri “toplumun tümünü ilgilendiren ve kesintiye uğradığında ya da erişilemediğinde bireylerin refahını ciddi ölçüde zedeleyebilecek hizmetler” olarak tanımlarlar. Yazarlar “hizmet sunumun miktarı, hizmetin doğası ve niteliği” sorularını kapsayan kamu hizmetlerini, özel kesimin yaptığı işlerden ve hizmetlerden ayırmak gerektiğini belirtirler (Bayırbağ ve Göksel, 2012: 154). Merkezi yönetim ve/veya yerel yönetimler tarafından sunulan kamusal hizmetler, bir yerel yönetim türü olan belediyeler tarafından sunulduğunda belediye hizmetleri olarak tanımlanabilirler. Bu hizmetleri merkezileşme/yerelleşme süreçleri, hizmetlerin özelleştirmesi, içsel faktörler ve dışsal faktörler gibi birçok faktör etkileyebilir.

Hizmet sunumunu etkileyen önemli faktörlerden biri merkezileşme/yerelleşme süreçleridir. Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasındaki ilişki, yerel hizmet sunumu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Temel soru, etkili bir hizmet sunumu için yetkinin merkezde mi yoksa yerelde mi olması gerektiğidir. Bu sorunun yanıtları ise araştırmacıları merkezileşmeyi savunanlar ve yerelleşmeyi savunanlar olarak iki kutba ayırmıştır. Yerelleşme, en basit tanımıyla, kamu

yönetiminde kamusal işlevler için sorumluluk ve yetkinin yerel yönetimlere transfer edilmesi demektir. Yerelleşmeyi savunanlar, hizmet üretiminde etkinlik ve verimliliğin artırılması için yerel nitelikteki kamusal hizmetlerin halka en yakın yerden karşılanması gerektiğini vurgular (Tekel, 2006: 72). Merkezileşmeyi savunanlar ise, yerelleşmenin dezavantajlarına işaret ederler. Yerelleşmeyle birlikte, yerel kurumların idari, finansal ve teknik kapasitelerinin zayıfladığını ve yolsuzlukların arttığını iddia ederler (de Vries, 2014: 78). Koyuncu ve Sertesene (2012), merkezileşme ve yerelleşme tartışmalarının temel gerekçelerinden birinin ölçek ekonomileri olduğunu ileri sürerler. Ölçek ekonomilerine göre, bir hizmetin ölçeği büyüdükçe yani merkezileştikçe, optimum bir noktada hizmetin birim maliyetleri düşecektir ve böylece hizmetleri merkezden sunmak daha verimli hale gelecektir. Ancak yerelleşme savunucuları, optimum nokta sonrası merkezileşmenin avantajlarının dezavantajlara dönüşeceğini belirtirler. Öte yandan, merkezileşme ve yerelleşme tartışmaları kamu hizmetlerinin yerel yönetim düzeyleri arasında nasıl paylaştırılması gerektiği üzerine de sürdürülmektedir. Diğer bir ifadeyle, hangi yerel yönetim daha etkin bir hizmet sunumu gerçekleştirebilir sorusu gündeme getirilmiştir. Türkiye’de bu tartışmalar, büyükşehir belediyeleri ve ilçe belediyeleri arasındaki görev paylaşımı üzerinden yapılmaktadır. Büyükşehirlerin kurulmasıyla belde belediyeleri ve köylerin tüzel kişiliklerinin sona erdirilmesine ve bu birimlerin görev ve yetkilerinin büyükşehirlere devredilmesine eleştirel yaklaşanlar vardır. ‘Yeniden merkezileşme’, ‘yerelde merkezileşme’ ve ‘merkeziyetçi yerelleşme’ gibi kavramlar üzerinden yapılan bu eleştirilerde, merkezileşme süreçlerinin siyasi ve ekonomik boyutları ele alınmıştır (Elicin, 2018; Bayraktar, 2014; Keyman 2014; Arıkboğa, 2013).

Belediyelerin hizmet sunumunu etkileyen bir diğer faktör, özelleştirme konusudur. Bu noktada, belediye hizmetleri kamu tarafından mı yoksa özel sektör tarafından mı verilirse daha etkili olur sorusu önem kazanır. Neoliberal politikalarla birlikte sıkça başvurulan bir yöntem olan özelleştirme (Yalman, 2011), basitçe devlete ait mal ve hizmetlerin özel sektöre devredilmesi olarak tanımlanabilir (Britannica, 2010). Özelleştirmenin temel amaçlarından biri olarak hizmet sunumunda etkinliği ve verimliliği artırma gösterilir (Karataş ve Ercan, 2008: 348). Belediyelerde, ihale yöntemi, imtiyaz yöntemi yap-işlet-devret modeli, satış yöntemi, kiralama yöntemi, yönetimler arası işbirliği, şirketleşme ve ortak girişim gibi birçok özelleştirme yöntemi kullanılmaktadır. Genel olarak hizmet sunumunda özel sektörün kamu yönetiminden daha avantajlı olduğu kabulü vardır (Acartürk, 2001). Ancak kamu mal ve hizmetlerinin özelleştirmesine yönelik ciddi eleştiriler de vardır. Özellikle dünya çapında belediyelerin su hizmetleri konusunda yaptığı özelleştirmeler uzun yıllar çok ağır eleştirilere maruz kalmıştır. Bu eleştiriler neticesinde su hizmetlerinin sunum yetkisinin tekrar belediyelere devredildiği örnekler vardır (Kishimoto vd., 2014; Swyngedouw vd., 2002).

Belediyelerin hizmet sunumunda etkili olan içsel ve dışsal faktörler de vardır. İçsel faktörler belediye başkanının liderlik vasfı, belediye meclisinin yapısı, kurumsal kültür ve belediyelerin sahip oldukları etik değerler olarak sıralanabilir. Dışsal faktörler ise kentin ekonomik, sosyal ve kültürel yapısı ile yasal düzenlemeler olarak sıralanabilir.

Ölçek ve Hizmet Sunumu Arasındaki İlişki

Makalenin temel araştırma sorusu, belediye ölçeğinin değiştirilmesinin hizmet sunumu üzerinde nasıl etkileri olabileceğidir. Fakat öncelikle sorulması gereken belediye ölçeği ile hizmet sunumu arasında bir ilişkinin olup olmadığıdır. Eğer bir ilişki varsa, nasıl bir ilişki vardır? Bu ilişki doğru orantılı mı, yoksa ters orantılı mı? Örneğin belediye ölçeği büyütüldükçe hizmetler

olumlu mu, olumsuz mu etkileniyor? En nihayetinde, belediye ölçeği hizmet sunumunun hangi niteliklerini (etkinlik, maliyet, kalite, hız, vb.) nasıl etkiliyor? Ayrıca belediye ölçeğinin değiştirilmesi, hizmet sunumunu etkileyen diğer faktörleri (merkezileşme, özelleştirme, içsel ve dışsal faktörler) nasıl etkiliyor sorusu da önemlidir.

Belediyelerin etkili hizmet sunumu için uygun (optimum) büyüklüğünün ne olduğu sorusu, özellikle kamu yönetimi reformu ve yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması süreçlerinde sürekli gündeme getirilmiştir. Belediyeler için optimum büyüklük arayışlarında, temelde işletme alanına ait olan “ölçek ekonomileri” konusundan faydalanılmaktadır. Ölçek ekonomilerinde optimum büyüklük, artan nüfus miktarına bağlı olarak kişi başına düşen hizmet sunum maliyetlerinin azaldığı ölçek olarak tanımlanmaktadır (Yoloğlu, 2011:48; Kızılboga-Özaslan, 2015: 151). Yoloğlu ölçekle maliyet arasındaki ilişki üzerinden optimum büyüklüğü şu şekilde tanımlamıştır (2011: 48):

Ölçekle marjinal-maliyet ilişkisi şöyle tarif edilebilir: Ölçek artmasına bağlı olarak belli bir noktaya kadar fazladan üretilecek her bir birimin maliyeti düşmeye devam eder. Ancak belli bir ölçekten sonra birim maliyeti tekrar artmaya başlar. İşte bu dönüm noktası üretim açısından “optimum ölçek” olarak adlandırılır. Üreten açısından bu durum böyle iken tüketen açısından ise durum tam tersidir. Aynı miktarda para ile optimum ölçekte üretilmiş bir üründen daha fazla alınabilirken bu ölçekten uzaklaşıldıkça daha az ürün yada hizmet alınır.

Ölçek ekonomilerini temel alarak küçük ölçekli belediyeler birleştirilmiş ve daha büyük alan üzerinde ve daha fazla nüfusa hizmet eden büyük ölçekli belediyeler (metropolitan veya büyükşehir belediyeler gibi) oluşturulmuştur. Böylece belediyelerde hizmet kalitesinin artacağı, hizmet sunum maliyetlerinin azalacağı ve hizmetlerin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulacağı düşünülmüştür. Ayrıca, büyük ölçekli belediyelerde uzman personellerin ve teknolojik araçların daha fazla olacağı ve büyük ölçekli projelerin daha çok üretileceği iddia edilmiştir (Kızılboga-Özaslan, 2015:151). Ancak ölçek ekonomilerinde ölçekle maliyet arasındaki ilişki Şekil 1'deki gibi U-eğrisini takip etmektedir. Bu eğri, belirli bir noktadan sonra sonra maliyetlerin artacağını göstermektedir. Bir diğer ifadeyle, ölçek ekonomisinde optimum büyüklükten sonra “insan kaynakları”, “mesafe”, “hammadde temini” ve benzeri olumsuz dışsallıklar oluşabilmektedir (Koyuncu ve Sertesin, 2012). Büyük ölçekli belediyelere karşı çıkanların en önemli argümanı da optimum ölçek sonrası oluşabilecek olumsuz dışsallıklardır.

Şekil 1. Ölçekle maliyet ve üretim miktarı arasındaki ilişki (Yoloğlu, 2011: 49)

Optimum ölçekli belediye üzerine olan tartışmalar, genel olarak küçük belediyeleri savunanlar ve büyük belediyeleri savunanlar olmak üzere iki anaakım yaklaşım üzerinden yürütülmektedir. Bunlar sırasıyla kamu seçimi teorisi ve bütünlükçü yaklaşımlardır. Kamu seçimi teorisi daha küçük ölçekli ve parçalı yerel birimleri savunurken, bütünlükçü yaklaşımlar daha büyük ölçekli ve bütünlükçü yerel birimleri savunur (Blatter, 2006: 121). Küçük ölçekli belediyeleri savunanlar, metropolitan bir alan içinde yer alan parçalı yerel birimlerin daha az maliyetle ve daha verimli hizmet sunumu gerçekleştirdiğini iddia ederler. Bu birimlerin yerel ihtiyaçlara daha duyarlı ve daha demokratik olduğunu ileri sürerler. Ayrıca küçük ölçekleri yerel birimler arasında rekabetin daha fazla olacağını ve böylece bu birimlerin neoliberal piyasa modellerine daha çabuk uyum sağlayabileceğini iddia ederler (Efe ve Gül, 2017: 168). Bütünlükçü yaklaşımların en temel argümanı ise ölçek ekonomileridir. Bu yaklaşımlara göre, küçük ölçekli belediyeler ölçek ekonomilerini sağlayabilme ve hizmet sunumunda etkinliği artırabilme adına birleştirilmelidir (Keating, 1991: 103). Tablo 1'de küçük ölçekli ve büyük ölçekli belediyeleri savunanların argümanları karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 1. Büyük ölçekli ve küçük ölçekli belediyeleri savunanların argümanları

Büyük ölçekli belediyeleri savunanlar		Küçük ölçekli belediyeleri savunanlar	
Temel aldığı teori	-Bütünleştirici yaklaşımlar	Temel aldığı teori	-Kamu seçimi teorisi
Ölçek ekonomileri	-Optimum ölçekte olumlu etkiler -Geniş alanda maliyet düşüşü -Vergi oranlarında düşüş -Olumsuz dışsallıkları giderme	Ölçek ekonomileri	-Her hizmet için farklı optimum ölçek -Büyük ölçekli belediyelerde koordinasyon ve yönetim problemleri -Büyük ölçekli belediyelerde olumsuz dışsallıkların oluşumu
Ekinlik	-Geniş alanda etkinlik artışı -Üretim etkinliğinin sağlanması -Daha düşük fiyatlarla daha çok hizmet alma	Ekinlik	-Küçük alanda etkinlik artışı -Dağıtım etkinliğinin sağlanması -Her istediği hizmeti alma
Kalite	-Düşük maliyetle daha kaliteli hizmet sunumu	Demokrasi	-Küçük ölçekli belediyelerde daha fazla demokrasi
Hizmet kapasitesi	-Şehir planlaması ve kentsel problemlerin çözümü için daha kapasiteli belediyeler	Yakınlık ve toplumsal güven	-Yetkililer ve vatandaşlar arasında daha yakın ilişkiler -Güçlü bağların daha rahat kurulması
Kalkınma	-Yerel kalkınmanın desteklenmesi	Rekabet	-Küçük ölçekli belediyeler arasında rekabetin artması
Hesap verilebilirlik	-Hesap verilebilirlik, yerindenlik ve açıklık	Hesap verilebilirlik	-Belediye yetkililerin vatandaşlara karşı daha fazla sorumluluk sahibi olması
Katılım	-Daha fazla hizmetin daha fazla katılımı sağlaması -Memnuniyetinin artması	Katılım	-Kent yönetimine ilginin artması -Memnuniyetinin artması
Çoğulculuk	-Etnik ve kültürel grupların çeşitli olması (heterojenlik) -Çıkar gruplarının çeşitli olması -Güçlü sivil örgütlerin varlığı	Homojenlik	-Homojen grupların varlığı -Homojen gruplara daha kolay hizmet sunumu

Kaynaklar: Fox ve Gurley (2006), Swianiewicz (2002), Mouritzen (1989)

Öte yandan, ister büyük ölçekli belediyeleri savunsun ister küçük ölçekli belediyeleri savunsun, her iki yaklaşımın da yeni kamu işletmeciliği modeli etkisinde kalan yerel yönetimler reformlarının bir ürünü olduğunu ifade edebiliriz (Çınar vd., 2009). Blatter'in de ifade ettiği üzere, keskin farklılıklarına rağmen her iki yaklaşımın ortak bir hedefi vardır: Yerel yönetimleri yeni küresel ekonomiye uygun olarak yeniden ölçeklendirilirmek (Blatter, 2006: 121).

Belediyeler için optimum ölçek belirlemeye çalışan bir çok akademik çalışma bulunmaktadır. Genelde ampirik analizlere dayanan bu çalışmalarda belediyeler için optimum ölçekler, belediyelerin farklı hizmet alanları için 5.000 ve 1.000.000 arasında değişen nüfus büyüklükleri olarak bulunmuştur (Tablo 2). Optimum ölçeklerin bu kadar geniş bir aralıkta değişmesinin açık bir sonucu vardır: her bir belediyenin her bir hizmeti için farklı optimum ölçeği vardır; çünkü optimum ölçek tek bir hizmet için belirlenebilir. Bir hizmet için belirlenen bir optimum ölçek, diğer hizmetler için geçerli olmayabilir. Dolayısıyla, belediyeler için tek bir optimum ölçek belirlenemez. Ayrıca, özel sektörler açısından optimum ölçek belirlemek faydalı olabilir, ancak kamu hizmetleri için anlamlı değildir.

Tablo 2. Belediyeler için optimum ölçekle ilgili çalışmalar

Yazar	Araştırma alanı	Araştırma konusu	Optimum ölçek, N: Nüfus
Sharpe, 1995	24 Avrupa ülkesi	Belediyelerin idari hizmet giderleri	- İtalya, Norveç, Danimarka N= 5,000 - Hollanda, İsveç N=8,000
Mouritzen, 1991	Danimarka	Belediyelerin idari hizmet giderleri	N < 15,000 çok etkin hizmet 30,000 < N < 50,000 az etkin hizmet
IMI, 1986	İtalya	Belediyelerin çöp hizmetleri	N = 5,000
Found, 2012	Kanada	Belediyelerin itfaiye ve zabıta hizmetleri	20,000 < N < 40,000
Denters vd., 1991	Hollanda	Siyasal demokrasi	N < 30,000

Kaynak: (Martins, 1995)

Öte yandan, belediye ölçeğinin değiştirilmesinin hizmetler üzerindeki etkisini ölçen birkaç önemli çalışma vardır. Bu çalışmalarda genel olarak belediye birleştirmelerinden sonra ya istenilen hedeflere ulaşamadığı ya da önemli değişiklikler olmadığı sonucuna varılmıştır (Çınar vd., 2009). Örneğin Swianiewicz (2010) Norveç, Arnavutluk, Ukrayna ve Estonya ülkelerinde belediye birleştirmelerinin başarısızlıkla sonuçlandığını belirtmiştir. Yine Fransa, İspanya, Solvakiya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan gibi ülkelerde belediyelerin yeniden ölçeklendirme pratiklerinin siyasi olarak imkansız olduğuna vurgu yapar. Öte yandan belediyelerin yeniden ölçeklendirilmesinin su ve kanalizasyon hizmetleri üzerine etkisini ölçen çok az çalışma vardır. Bu çalışma belediyelerin yeniden ölçeklendirilmesinin su ve kanalizasyon hizmetleri üzerine etkisini ölçmekle ilgili yazındaki bu açığı kapatmayı hedeflemiştir.

TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN SINIRLARININ DEĞİŞTİRİLMESİ

Türkiye'de belediyelerin sınırlarının değiştirilmesiyle ilgili çalışmalar özellikle 2000li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. Belediyelerde hizmet sunumunu daha etkin ve verimli hale getirme amacıyla belediye sınırları bir çok yasal düzenlemeyle değiştirilmiştir. Bu düzenlemelerden en önemlileri 2004 yılında çıkarılan 5216 sayılı yasa, 2005 yılında çıkarılan 5393 sayılı yasa, 2008

yılında çıkarılan 5747 sayılı yasa¹ ile son olarak 2012 yılında çıkarılan ve 2014 yılında yürürlüğe giren 6360 sayılı yasadır². Tablo 3 Türkiye’de 2000li yıllardan günümüze belediyelerin sınırlarında değişiklik yapan bütün yasal düzenlemeleri vermektedir.

Tablo 3. Türkiye’de belediyelerin sınırlarında değişiklik yapan son yasal düzenlemeler

Yıl	Sayı	Kanun	Açıklama
2003	5019	Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmeünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında KHK’nin değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun	-Pergel düzenlemesinin ilk denemesi -Cumhurbaşkanının vetosu üzerine <u>yürürlüğe girmemiştir.</u>
2004	5216	Büyükşehir Belediyesi Kanunu	-Geçici 2. Madde: Pergel düzenlemesi ile BŞB’lerin sınırlarının genişletilmesi -İstanbul ve Kocaeli BŞB’lerin sınırlarının il sınırlarına kadar genişletilmesi -BŞB olabilmek için şartlar:1) En az üç ilçe veya ilk kademe belediyesinin bulunması şartı 2) İlk defa nüfus şartının (750000) getirilmesi
2005	5393	Belediye Kanunu	Belediye kurulma şartları değiştirilmiş: 1) Nüfusu en az 2000’den 5000’e çıkarılması 2)Aradaki mesafenin 500 metreden 5000 metreye çıkarılması
2008	5747	Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	-Nüfusu 2000’in altında olan belediyelerin köye dönüştürülmesi -BŞB içindeki İlk kademe belediyelerinin kaldırılması ve mahalleye dönüştürülmesi. -Sunî ilçelerin kurulması -Belde belediyelerin köye dönüştürülmesi
2013	6360	On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	-Yeni 14 BŞB’nin kurulması -Bütün BŞB’lerin il sınırını kapsamaması -BŞB içindeki belde belediyelerinin mahalleye dönüştürülmesi -Nüfusu 2000’in altında olan bütün belediyelerin kaldırılması ve köye dönüştürülmesi -BŞB içindeki köylerin kaldırılması ve mahalleye dönüştürülmesi

Kaynaklar: Zengin (2014), TBMM Mevzuat (2004), TBMM Mevzuat (2005), TBMM Mevzuat (2008), TBMM Mevzuat (2013)

¹ 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı “Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”

² 12/11/2012 tarih ve 6360 sayılı “On Dört İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun”

6360 sayılı yasadan önce Türkiye’de, 1984 yıllardan itibaren kurulan 16 büyükşehir belediyesi (İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Gaziantep, Konya, Kayseri, Antalya, Diyarbakır, Eskişehir, Erzurum, Mersin, Kocaeli, Samsun ve Sakarya) bulunmaktaydı. 1984 yılında çıkarılan ilk büyükşehir yasası (3030 sayılı yasa) 30 yıl yürürlükte kalmış ve 2004 yılında 5216 sayılı yeni büyükşehir yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasada büyükşehir belediyesi kurulması için ilk defa nüfus ölçütü getirilmiş ve belediyesi nüfusu 750.000’i aşan yerleşimlerde büyükşehir kurulmasına olanak verilmiştir (TBMM Mevzuat, 2004). ‘Pergel yasası’ olarak da anılan 5216 sayılı yasa, büyükşehir belediyelerinin sınırlarında da değişiklikler yapmıştır.³

2005 yılında çıkarılan yeni belediye yasasının (5393 sayılı yasa) 8. ve 11. maddeleri ilçe belediyelerin ölçeğinde değişiklik yapan maddelerdir. 8. Madde belde belediyeleri ve köyler için birleşme ve katılma koşullarını belirtmektedir. 11. Madde ise belediyelerin tüzel kişiliklerinin sona erdirilmesi ile ilgilidir (TBMM Mevzuat, 2005). 1930 yılında çıkarılan ve 85 yıl yürürlükte kalan 1580 sayılı yasada belediye kurulması için 2.000 nüfus şartı getirilmişti. 5393 sayılı yasanın 11. maddesiyle birlikte nüfus şartı 5.000’e çıkarılmış ve 2.000’in altında kalan belde belediyelerin tüzel kişiliğine son verilmesi ve köye dönüştürülmesi öngörülmüştür (TBMM Mevzuat, 2005). Ancak belediyelerin tüzel kişiliğine son verilmesi ile ilgili düzenleme, uygulamada bir takım sorunlarla karşılaştığı için 2008 yılında bu sorunları çözmeye yönelik 5747 sayılı yasa çıkarılmıştır. Bu yasa, büyükşehir belediyeleri ve büyükşehir belediyelerinin kapsamında kalan belediyelerin sınırları ve statüleri ile ilgili önemli değişiklikler yapmıştır (Çınar vd., 2013).

Tablo 4 Türkiye’de belediye sayılarının değişimi ve ilgili yasaları

	5216 ve 5393 sayılı yasalar	5747 sayılı yasa	6360 sayılı yasa
Belediye türü	2005	2009	2014
Büyükşehir belediyesi	16	16	30
Büyükşehir belediyesinde yer alan ilçe belediyesi	101	143	519
Büyükşehir belediyesinde yer alan ilk kademe belediyesi	283	-	-
İl belediyesi	65	65	51
İlçe belediyesi	749	749	400
Belde belediyesi	2011	1978	396
Toplam	3225	2951	1396

Kaynak: MİGM (2018)

2012 yılında çıkarılan 6360 sayılı yasa, 14 ilde büyükşehir kurulmasını sağlamıştır. Daha önce belirtildiği üzere, 5216 sayılı yasaya göre il belediyesi nüfusu 750.000’i aşan yerleşim yerlerinde büyükşehir belediyesi kurulabiliyordu. 6360 sayılı yasa ise, tüm il nüfusu 750.000’i

³ 5216 sayılı yasanın geçici ikinci maddesinin birinci fıkrasında “Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte; büyükşehir belediye sınırları, İstanbul ve Kocaeli ilinde, il mülkî sınıridir. Diğer büyükşehir belediyelerinde, mevcut valilik binası merkez kabul edilmek ve il mülkî sınırları içinde kalmak şartıyla, nüfusu birmilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı yirmi kilometre, nüfusu birmilyondan ikimilyona kadar olan büyükşehirlerde yarıçapı otuz kilometre, nüfusu ikimilyondan fazla olan büyükşehirlerde yarıçapı elli kilometre olan dairenin sınırı büyükşehir belediyesinin sınırını oluşturur.” ifadesi yer almaktadır.

aşan yerleşim yerlerinde büyükşehir belediyesi kurulmasını öngörmüştür. 6360 sayılı yasa ayrıca, Kocaeli ve İstanbul hariç tüm büyükşehir belediyelerinin sınırlarını il mülki sınırlarına kadar genişletmiştir. Buna ek olarak, büyükşehir sınırları içerisinde yer alan tüm belde belediyelerinin ve köylerin tüzel kişiliğine son vermiş ve bu yerleşim yerlerini büyükşehir belediyesinin birer mahallesine dönüştürmüştür (TBMM Mevzuat, 2012a). 6360 sayılı yasayla birlikte yukarıda anılan diğer yasalar, Türkiye'nin belediye sayılarında da önemli değişikliklere neden olmuştur (Tablo 4).

6360 sayılı yasanın gerekçesinde genel olarak, belediyeler için yeni kamu yönetimi anlayışının gerekliliklerine, ölçek ekonomilerine, hizmet sunumunda etkinliğe ve optimum ölçeğe sıkça vurgu yapılmıştır. Gerekçede mevcut sorunlar, çok sayıda belde belediyesinin varlığı ve bu belediyelerin idari ve finansal yetersizlikleri olarak tespit edilmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak ise ölçek ekonomileri önerilmiştir. Büyükşehir belediyelerin kurulmasıyla ölçek ekonomilerinin sağlanacağı ve böylece hizmet sunumunda etkinlik, koordinasyon ile kalitenin artırılacağı iddia edilmiştir. Ayrıca, büyükşehir alanının tamamında hizmet sunumunun bütünleştirileceği ve adil hizmet sunumu yapılacağı ileri sürülmüştür (TBMM Mevzuat, 2012b).

HATAY'DA YAPILAN ALAN ARAŞTIRMASI

Hatay İli Hakkında Bilgi

Türkiye'nin güneyinde yer alan Hatay ilinin batısında Akdeniz, güneyinde ve doğusunda Suriye, kuzeybatısında Adana ve güneydoğusunda Osmaniye ve Gaziantep yer almaktadır. İskenderun ilçesinde yer alan limanı ve endüstri bölgeleriyle ülke ekonomisi açısından önemli yerleşim yerlerinden biri olmuştur. Ancak özellikle 1980li yıllardan itibaren göç dalgalarının etkisiyle plansız kentleşme ve altyapı yetersizliği gibi kentsel sorunları da yaşamıştır. Yine de kültürel çeşitliliği, doğal zenginlikleri ve stratejik konumu Hatay'ın dikkate değer özelliklerindendir (investinHatay, 2014).

Şekil 2. Hatay'ın fiziki görünümü

Kaynak: Çetin (2010: 235)

Hatay'ın coğrafi yapısı açısından önemli bir yer tutan Amanos dağlarını Adıgüzel (2014: 56) şöyle özetlemektedir:

Amanos Dağları (Nur Dağları) kuzeyden güneye Hatay İli'ni ikiye bölmektedir. Amanos Dağları, aynı zamanda ilde tarım, sanayi ve ticaretin dağılımını da etkileyen önemli bir faktör olmuştur. Geniş tarım alanlarının bulunduğu ve oldukça büyük bir alan kaplayan Amik Ovası Amanos Dağları'nın doğusunda, İskenderun- Payas aksı üzerindeki sanayi bölgesi ise batısında yer almaktadır. Genel olarak ilde tarım ve ticaret, ilin doğu bölgesinde, sanayi ise ağırlıklı olarak batı bölgesinde yoğunlaşmıştır. İlin demografik dağılımı incelendiğinde nüfusun tarım, ticaret ve sanayi merkezlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin, ilin ticaret merkezi olarak bilinen Antakya ve çevresinde yaklaşık olarak 470.000, sanayi merkezi olarak bilenen İskenderun, Payas, Dört Yol ve çevresinde 470.000, ayrıca önemli ölçüde Amik Ovası'nın tarım potansiyelinden yararlanmakta olan Kırıkhan-Reyhanlı ve çevresinde ise 200.000 dolayında nüfus mevcuttur.

Hatay ilini kuzeyden güneye ikiye bölen Amanos Dağları, ilin demografik, ekonomik, sosyal ve kültürel yapısını etkilemektedir. Bu dağlar ayrıca il genelinde hizmet sunumunu etkileyen en önemli coğrafi faktörlerden biridir.

Hatay'da 6360 sayılı yasadan önce ve sonraki durum

Hatay'da 6360 sayılı yasa uyarınca 2014 yılında büyükşehir belediyesi kurulmuş ve büyükşehir belediyesinin sınırları Hatay il sınırlarına kadar genişletilmiştir. Yasadan önce Hatay'da merkez ilçe, İskenderun, Samandağ, Dört Yol, Kırıkhan, Reyhanlı, Altınözü, Hassa, Erzin, Belen, Yayladağı ve Kumlu olmak üzere 12 ilçe bulunmaktaydı. 6360 sayılı yasa Hatay'da 4 yeni ilçe (Antakya, Defne, Arsuz ve Payas) kurmuştur. Dolayısıyla ilde toplam ilçe sayısı 15'e yükselmiştir.

Şekil 3. Hatay'ın 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası ilçeleri

Kaynaklar: <https://www.uyduharita.org/hatay-haritasi-resimleri/hatay-2/>;
http://cogrfayaharita.com/turkiye_mulki_idare_haritalari3.html)

Tablo 5. Hatay'da 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası ilçeler, nüfusları, alanları ve merkeze olan uzaklıkları

İlçeler	Nüfus		Toplam alan (km ²)		Merkez ilçe Antakya'ya uzaklık (km)
	6360 öncesi (2012)	6360 sonrası (2013)	6360 öncesi	6360 sonrası	
1 Antakya	470833	347974	889	703	0
2 Arsuz	-	79782	-	462	90
3 İskenderun	318780	245083	759	247	63
4 Erzin	40776	41297	298	258	111
5 Dörtöyol	151837	115251	580	342	91
6 Payas	-	38959	-	157	87
7 Belen	29496	30061	197	184	47
8 Hassa	54104	54231	495	520	93
9 Defne	-	134570	-	155	10
10 Altınözü	59169	61882	357	392	32
11 Kumlu	13065	13241	186	193	52
12 Kırıkhan	106452	107049	588	715	54
13 Reyhanlı	470833	347974	406	367	42
14 Samandağ	128303	116151	446	384	24
15 Yayladağı	21766	28610	466	445	45

Kaynak: TÜİK, 2019; HGM, 2014

Şekil 4. Hatay'daki ilçelerin merkez Antakya'ya olan uzaklıkları (km) Kaynak: HGM, 2014

Tablo 5'te Hatay'da 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası ilçeler, nüfusları, toplam alanları ve merkez ilçe Antakya'ya olan uzaklıkları verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere yeni ilçe belediyeleri Arsuz, Defne ve Payas'ın oluşturulduğu Hatay'da ilçeler bazında önemli nüfus ve alan değişiklikleri olmuştur. Şekil 3 ve Tablo 5 birlikte incelendiğinde Arsuz ilçesinin özel durumu fark edilecektir. Arsuz coğrafi olarak merkez Antakya'ya yakın olsa da yol durumundan

kaynaklı merkeze en uzak ilçelerden biri konumundadır. Daha anlaşılır olması açısından Şekil 4'te Hatay'daki ilçelerin merkeze olan uzaklıklar verilmiştir.

6360 sayılı yasa Hatay'da ayrıca 21 bucak, 64 belde belediyesi ve 368 köyün tüzel kişiliğini kaldırarak bu birimleri mahalleye dönüştürmüştür. Böylece mahalle sayısı yasadan önce 149 iken yasadan sonra 593'e yükselmiştir (Hatay Valiliği, 2014).

Tablo 6. Hatay'da 6360 sayılı yasa öncesi ve sonrası ilçelere göre belde belediyesi, bucak, köy ve mahalle sayısı

İlçeler	6360 öncesi				6360 sonrası
	Belde belediyesi	Bucak	Köy	Mahalle	Mahalle
Altınözü	3	3	41	2	48
Antakya	21	5	42	43	95
Arsuz	-	-	-	-	38
Belen	-	0	11	6	18
Defne	-	-	-	-	37
Dört Yol	6	2	6	7	15
Erzin	0	0	10	10	20
Hassa	5	2	28	6	39
İskenderun	13	2	37	28	45
Kırıkhan	1	2	56	16	73
Kumlu	0	0	13	3	16
Payas	-	-	-	-	12
Reyhanlı	0	0	31	16	47
Samandağ	12	2	31	9	42
Yayladağı	3	3	33	3	47
Toplam	64	21	368	149	593

Kaynak: Hatay Valiliği (2014)

Hatay'da Su ve Kanalizasyon Hizmetleri

Hatay'da, diğer büyükşehir belediyelerinde olduğu gibi, 6360 sayılı yasadan önce belediyeler tarafından yürütülen su ve kanalizasyon hizmetleri, yasadan sonra büyükşehir belediyelerine devredilmiştir. İlin tamamında su ve kanalizasyon hizmetleri 2014 yılından bu yana Hatay Su ve Kanalizasyon Hizmetler Genel Müdürlüğü (HATSU) tarafından sunulmaktadır. HATSU, Hatay Büyükşehir Belediyesine bağlı, kendine ait bütçesi olan ve kamu tüzel kişiliğine haiz bir kuruluştur. Karar alma süreçleri Hatay Büyükşehir Belediyesinin meclisinde işlemektedir. Dolayısıyla, bu kuruluşun başkanı, aynı zamanda Hatay Büyükşehir Belediye başkanı olan Lütfü Savaş'tır. Büyükşehir belediye başkanlığını CHP'den kazanan Lütfü Savaş, önceki dönemde merkez ilçe Antakya'da AKP'den belediye başkanlığı yapmıştır. Mevcut durumda ise ilçe belediye başkanlarının çoğu AKP'lidir, dolayısıyla büyükşehir belediye meclisinde AKP'li meclis üyeleri ağırlıktadır.

HATSU'nun hizmet alanı iki bölgeden oluşmaktadır. 1. bölge Antakya, Belen, Defne, Reyhanlı, Kırıkhan, Kumlu, Hassa, Altınözü, Yayladağı ve Samandağ ilçe belediyelerinden oluşmaktadır. 2. bölge İskenderun, Arsuz, Payas, Dört Yol ve Erzin ilçe belediyelerinden oluşmaktadır. Bu bölgeler Hatay'ı ikiye ayıran Amanos Dağları boyunca oluşturulmuştur. Birinci bölge, dağların doğusunda yer alırken ikinci bölge dağların batısında yer almaktadır. HATSU'nun faaliyet raporuna göre, HATSU'nun toplam hizmet alanı 5.687 km kare ve hizmet verdiği nüfus 1.609.806'dır. Ancak HATSU hizmet verdiği bu nüfusa 447.887 Suriyeli nüfusunu da eklediği

için hizmet verdiği toplam nüfus 2.057.740'a çıkmaktadır (HATSU, 2018). HATSU, Erzin, Serinyol (Antakya), Samandağ, Kırıkhan, Reyhanlı ve Küçükdalyan-Narlıca (Antakya)'da atıksu arıtma tesislerini inşa etmiştir. Altınözü'nde ise atıksu arıtma tesisinin inşaatı devam etmektedir. Böylece HATSU 2014 yılından bu yana 6 adet atıksu arıtma tesisinin inşaatını bitirmiştir. HATSU İskenderun, Antakya, Payas, Dörtöy, Karayılan (İskenderun), Denizciler (İskenderun) ve Belen (paket tesis) ilçelerinde 6360 sayılı yasadan önce tamamlanan 7 adet atıksu arıtma tesisini devralmıştır. HATSU ayrıca Yayladağı, Sebenoba (Yayladağı) ve Mızraklı'da 6360 sayılı yasadan önce tamamlanan 3 adet su arıtma tesisini de devralmıştır. İkinci bölge için yeni bir su arıtma tesisi planlanmaktadır. Şu anda Hatay'da toplamda 13 adet atıksu arıtma tesisi ve 3 adet su arıtma tesisi bulunmaktadır. HATSU ayrıca, 691 adet sondaj ve 603 adet su deposu inşa etmiştir (HATSU, 2018).

Araştırmanın Yöntemi, Kapsamı ve Sınırlılıkları

Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerine yönelik araştırma sorularını yanıtlamak için, Hatay'daki mahalle muhtarlarıyla yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Toplamda 180 görüşmecinin (100 köy muhtarı, 30 belde belediyesi muhtarı ve 50 mahalle muhtarı) yer aldığı çalışmada kartopu yöntemi kullanılmıştır. Çalışmada karışıklık olmasın diye muhtarlar, 6360 sayılı yasa öncesi yerel birimlerin (köy, belde belediyesi, mahalle) adıyla nitelendirilmiştir. Saha araştırmasından elde edilen verilerden hem niceliksel hem de niteliksel yöntemler kullanılarak analiz yapılmıştır. Niteliksel yöntemde betimsel analiz, niceliksel yöntemde Microsoft Excel programı kullanılmıştır. Muhtarların cevapları Excel programı üzerinde ana tema ve alt temalar halinde başlıklandırılarak özetlenmiştir. Her bir başlık altındaki cevaplardan elde edilen çıktılar yüzdeliklerle ifade edilmiş ve bu yüzdelikler olumlu ve olumsuz bulgular olarak kaydedilmiştir.

Alan araştırması olarak Hatay'ın seçilmesinin birkaç önemli nedeni vardır. Birincisi Hatay, 6360 sayılı yasayla büyükşehir belediyesi ilan edilen 14 iden biridir. İkincisi, Hatay'ın ekonomik, coğrafi ve kültürel açıdan aynı il içinde Amanos dağlarıyla doğu ve batı olmak üzere iki farklı bölgeye ayrılmış olması ayırt edici bir özelliktir. Son olarak, Hatay'ın siyasal çeşitliliği yani farklı partilerin büyükşehir meclisinde yer alması dikkat çekicidir. Bu çalışmada su ve kanalizasyon hizmetlerinin seçilmesinin de birkaç nedeni vardır. 6360 sayılı yasadan sonra 5216 sayılı yasaya istinaden büyükşehir belediyelerine devredilen belediye hizmetlerinden biri olması; hizmetler arasında olmazsa olmaz, zaruri ve önemli bir hizmet kalemi olması ve verilerinin daha elde edilebilir ve somut olması açısından su ve kanalizasyon hizmetleri seçilmiştir.

Araştırma alanına yönelik en önemli kısıtlılık Hatay'da 6360 sayılı yasa öncesi nicel verilere ulaşamamaktan kaynaklanmıştır. Su ve kanalizasyon hizmetleri yasadan önce belediyeler tarafından sunulduğu için ve yasadan sonra birçok belediyenin tüzel kişiliğine son verildiği için ve Türkiye'deki kamu kurumlarında veri saklama koşullarının yetersizliğinden dolayı çok az nicel veriye ulaşılmıştır. Bu nicel veriler ise yasadan önce ve sonraki durumu karşılaştırmak için yeterli olmamıştır. Dolayısıyla yöntem olarak hem yasadan önceki ve sonraki durumu tecrübe ettiklerinden hem de yerel sorunlara daha vakıf olmalarından dolayı muhtarlarla derinlemesine görüşmeler yapılması tercih edilmiştir.

Araştırmadan Elde Edilen Bulgular

Görüşülen muhtarlardan öncelikli olarak Hatay Büyükşehir Belediyesi ve HATSU üzerine genel görüşlerinin ne olduğu öğrenilmeye çalışıldı. Görüşmeler sırasında Hatay Büyükşehir Belediyesi ile ilgili muhtarların %54,4'ünün olumlu görüşe, ancak %45,6'sının olumsuz görüşe sahip olduğu gözlemlenmiştir. Tablo 7'de görüşülen köy, belde belediyesi ve mahalle muhtarlarının büyükşehir belediyesi ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşleri verilmiştir.

Tablo 7. Muhtarların Hatay Büyükşehir Belediyesi ile ilgili genel görüşleri

HBB ile ilgili görüşler	Köy Muhtarı	Belde Belediyesi Muhtarı	Mahalle Muhtarı	Toplam
Olumlu (+)	60	15	23	98
%	60	50	46	54,4
Olumsuz (-)	40	15	27	82
%	40	50	54	45,6
Toplam	100	30	50	180

Kaynak: Alan çalışması

Görüşmeler sırasında HATSU ile ilgili muhtarların %40'ı olumlu görüş ancak %60'ı olumsuz görüş belirtmiştir. Tablo 8'te görüşülen köy, belde belediyesi ve mahalle muhtarlarının HATSU ile ilgili olumlu ve olumsuz görüşlerine yer verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere, en çok belde belediyesi muhtarlarının (%66,7) HATSU ile ilgili olumsuz görüşü olduğu saptanmıştır.

Tablo 8. Muhtarların HATSU ile ilgili genel görüşleri

HATSU ile ilgili görüşler	Köy Muhtarı	Belde Belediyesi Muhtarı	Mahalle	Toplam
Olumlu	44	10	18	72
Yüzde (%)	44,0	33,3	36,0	40,0
Olumsuz	56	20	32	108
Yüzde (%)	56,0	66,7	64,0	60,0
Toplam	100	30	50	180

Kaynak: Alan çalışması

Belde belediyesi muhtarlarının yanı sıra köy muhtarları da kent merkezindeki mahallelere nazaran HATSU'dan daha az hizmet aldıklarını düşünmektedirler. Bu durum hizmet sunumunda bir ayırma daha tekabül etmektedir. Merkezdeki mahallelerden çeperdeki ve kırsaldaki yerleşimlere (belde belediyeleri ve köylere) doğru gidildikçe memnuniyetsizlik artmaktadır. Dolayısıyla, merkezden uzaklaştıkça hizmet sunumundaki memnuniyetsizliğin arttığını ifade edebiliriz. Dört Yol'da bir muhtar bu durumu şöyle ifade etmiştir:

Yok ne hizmeti! Dağ köyüyüz biz. Şehirden çıkamadılar ki köye varsınlar. (...) Niçin buraya hizmet gelmiyor? Dedikleri sadece şu: Yahu siz olsanız, üç kişilik yere mi hizmet edersiniz, bin kişilik yere mi hizmet edersiniz? Aldığımız cevap bu.

Köylerin yaşadığı en büyük problemler eski ve sağlıksız su boruları, su kıtlığı, kirli su depoları, kanalizasyon şebekelerinin ve atıksu arıtma tesislerinin olmayışıdır. Köylerde en çok şikayet,

6360 sayılı yasadan sonra su sayaçlarının takılmasıyla ilgilidir. Payas'taki bu konuyla ilgili şikayetini şöyle dile getirmektedir:

Yani şimdi bunu devlet döşedi, HATSU parasını alıyor. Yani biz çalıştık, yaptık şimdiye kadar. İnsanlar diyor ki, bizim dedelerimiz getirdi bu suyu, siz ne su parası istiyorsunuz? Dedelerimizin getirdiği suya para ödüyoruz şimdi diyor.

Birçok belde belediyesinde ve mahallede ise içme suyu boruları çok eski, sağlıksız ve asbest içermektedir. Hatay'da halen kanalizasyon şebekesi, yağmur drenaj hattı ve atıksu arıtma tesisi olmayan belde belediyeleri ve mahalleler vardır. Öte yandan su ve kanalizasyon hizmetlerinin HATSU'ya devredildiği ilk yıllardaki artan su faturalarından birçok muhtarın ve yerel halkın şikayetçi olduğu gözlemlenmiştir. Dört Yol'da bir belde belediyesi muhtarı bu şikayeti şu sözlerle ifade etmiştir:

Herkes şikayetçi tabi. Su faturaları artınca ve karşılığında aldığı hizmet böyle olunca şikayetler artıyor. Mesela benim suyum kendi cazibesıyla geliyor. Eskiden 10 kuruştan içerken şimdi 1 liraya çıktı. Bunun parasını ben niye ödeyeyim ki? Adaletsizlik şu burada: Bir su borusu patlıyor. Ben muhtarlık olarak ben kendi araçlarımla, kendi imkanlarımla gidip tamir ediyorum ben bu suyu. HATSU bu suyun gelmesi için hiçbir masraf etmiyor yani. Elektrik yakmıyor, bir makine kullanmıyor, toprağın altından çekmiyor. En azından böyle yerlerde su parasının düşük alınması lazım. İskenderun pompayla çekiyorsa atıyorum, orada 5 lira ise, benim burada 1 lira olması gerekiyor. Haksızlık burada yani.

Tablo 9'da ilçelere göre muhtarların Hatay Büyükşehir Belediyesi ve HATSU ile ilgili genel görüşleri verilmiştir. Büyükşehir belediyesiyle ilgili olumsuz görüş belirten muhtarlar en çok Payas'ta, HATSU ile ilgili olumsuz görüş belirten muhtarlar ise en çok Dört Yol'da yer almaktadır.

HATSU ile ilgili olumsuz görüş belirten muhtarların büyük bir çoğunluğu HATSU'nun ikinci bölgesinde yer almaktadır. Dolayısıyla, hizmet sunumunda HATSU'nun bölgeleri arasında bir ayırım olduğunu söyleyebiliriz. Payas'taki bir muhtar bu ayırımı şu şekilde dile getirmiştir: 'Yok, burada bir gelenek var: Dağın bu yüzü, öbür yüzü. Derler ki bizim burada, dağın öbür yüzünden artarsa, bizim bu yüze hizmet gönderir.' Hatay'da özellikle ikinci bölgedeki halkın HATSU'nun hizmet sunumunda "dağın bu tarafı-öbür tarafı" ayırımını yaptığını iddia ettiği gözlemlenmiştir. Dolayısıyla, dışsal faktörlerden biri olan kentin coğrafi yapısı, Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerini etkilediğini iddia edebiliriz. Ayrıca, mesafe olarak merkez Antakya'dan uzaklaştıkça HATSU'nun hizmetleriyle ilgili memnuniyetsizlik artmaktadır. Kısaca, hizmet sunumundaki memnuniyetle mesafe arasında ters bir orantı olduğu ileri sürülebilir.

Tablo 9. İlçelere göre muhtarların Hatay Büyükşehir Belediyesi ve HATSU ile ilgili genel görüşleri

HATSU bölgeleri	İlçe belediyeleri	Merkeze olan uzaklık (km)	HBB ile ilgili olumsuz görüş değerleri (%)	HATSU ile ilgili olumsuz görüş değerleri (%)
1. Bölge	Antakya	0	30,8	38,5
1. Bölge	Defne	10	8,3	41,7
1. Bölge	Samandağ	24	30,0	40,0
1. Bölge	Altınözü	32	40	40,0
1. Bölge	Reyhanlı	42	44,4	44,4
1. Bölge	Yayladağı	45	37,5	42,9
2. Bölge	Belen	47	16,7	16,7
1. Bölge	Kumlu	52	20,0	40,0
1. Bölge	Kırıkhan	54	71,4	85,7
2. Bölge	İskenderun	63	34,8	58,3
2. Bölge	Payas	87	83,3	91,7
2. Bölge	Arsuz	90	48,1	66,7
2. Bölge	Dört Yol	91	76,9	92,3
1. Bölge	Hassa	93	40,0	40,0
2. Bölge	Erzin	111	73,7	89,5

Kaynak: Alan çalışması

HATSU'nun hizmetleri konusunda olumsuz görüşlere sahip olan muhtarlar en çok ikinci bölgede yer alan Erzin, Payas ve Dört Yol ilçelerinde bulunmaktadır. Bu ilçeler, Antakya merkezden oldukça uzak mesafelerde yer almaktadır. Buralardaki birçok muhtar, hem fiziki hem de kültürel olarak birinci bölgeyle uyum sağlayamadıklarını da düşünmektedirler. Dolayısıyla bu muhtarlar Hatay'ın büyükşehir belediyesi olmasından memnun değildir. Örneğin Erzin'deki muhtarların arasında Osmaniye iline daha yakın oldukları için Osmaniye'ye bağlanmasını talep edenler vardır. Hatta birinci bölgedeki muhtarların bir çoğu İskenderun'un büyükşehir yapıp İskenderun'a bağlanmasını istemekteler. İkinci bölgede, dağın bu yüzü-öbür yüzü ayırımının olduğu iddialarının yanı sıra Arsuz'daki muhtarlar hizmet sunumunda dağ ayırımı ve deniz ayırımı yapıldığını da düşünmektedir. Yine bir coğrafi faktörün hizmet sunumunu etkilediği açıktır. Diğer taraftan, birinci bölgede Defne ve Samandağ ilçeleri su kıtlığı ve atıksu arıtma konusunda çok sıkıntı yaşamaktadır. Birinci bölgedeki diğer ilçelerin en büyük sorunu ise altyapıyla ilgilidir. Bu bölgede Suriyeli göçmenler de yoğunlukta olduğu için, altyapıyla ilgili büyük sıkıntılar yaşanmaktadır.

Öte yandan, çoğu muhtara göre politik faktörler hizmet sunumunda en önemli etkenlerdendir. Örneğin muhtarlar, Hatay'da bazı belediye başkanları ve büyükşehir belediye başkanı anlaşılmadıklarını iddia etmişlerdir. Büyükşehir belediye başkanı ile ilçe belediyesi başkanlarının anlaşamaması, ölçek genişletilmesine bağlı olarak hizmet sunumunu etkileyen önemli faktörlerden biridir. Payas'ta bir muhtar, hizmet sunumunda en önemli faktörün siyasi olduğunu ve başkanların anlaşamadığını şu şekilde dile getirmiştir:

Tabi ki siyasi nedenler; buranın belediye başkanı ile büyükşehir başkanı ikisinin uyumsuzluğundan dolayı buraya yeterince hizmet alamıyoruz biz. Gidiyoruz diyoruz ki şunu yapalım. O diyor ki bize mi ait? Bu diyor ki bize değil. Biz ikisinin arasında kaldık şimdi. Yani iki belediyenin arasında kaldık. Biz de vatandaşla burada karşı karşıya kalıyoruz.

Büyükşehir olmadan önce bir yerel birimi yöneten tek bir başkanın olduğunu, ancak büyükşehir olduktan sonra bir çok başkanın büyükşehir belediye meclisinde yer almasıyla, bu başkanların anlaşılamamasından ve her bir başkanın kendi çıkarını düşünmesinden kaynaklı hizmet sunumun çok etkilendiğini ileri sürmüşlerdir. Aynı şekilde büyükşehir belediye meclisinde yer alan farklı partilerin temsilcileri olan meclis üyelerinin aralarındaki çatışmadan dolayı da hizmet sunumunun etkilendiğini iddia etmişlerdir. Dolayısıyla, dışsal faktörlerden biri olan kentin politik yapısı, Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerinin sunumunu etkilediğini belirtebiliriz.

Şunu da belirtmek gerekir ki, görüşülen muhtarlar arasında HATSU ile ilgili olumsuz görüş belirtip büyükşehir belediyesiyle ilgili olumlu görüş belirtenlerin sayısı çoktur. Hatta büyükşehir belediyesinden memnun olmayıp büyükşehir başkanı Lütfü Savaş'tan memnun olan çok muhtar da vardır. Dolayısıyla, Hatay'da hizmet sunumunda, içsel faktörlerden başkanın liderlik özelliğinin etkili olduğu gözlenmiştir. Büyükşehir belediyesi başkanının girişimci, esnek ve uyumlu kişiliği hizmet sunumundaki memnuniyeti belli bir dereceye kadar etkilediğini söyleyebiliriz.

6360 Sayılı Yasadan Önceki Durum

Muhtarların %70.5'i 6360 sayılı yasadan önce Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerinin daha iyi olduğunu ifade etmişlerdir. Köy muhtarları açısından, yasadan önceki dönemde İl Özel İdaresi ve Köylere Hizmet Götürme Birliğinin bu hizmetlerde daha iyi olduklarını ileri sürmüşlerdir. Belde belediyesindeki ve mahalledeki birçok muhtar da daha önceki belediyelerin su ve kanalizasyon hizmetlerini daha iyi sunduklarını iddia etmişlerdir. Çoğu muhtara göre, yasadan önceki kurumlar halka daha yakındı ve yerel problemlere daha çok hâkimdiler.

Tablo 10. Muhtarlara göre HATSU'dan önceki kurumların su ve kanalizasyon hizmetleri sunumu

	Köy	Belde Belediyesi	Mahalle	Toplam
Daha önceki kurumlar daha iyiydi	71	22	34	127
Yüzde	%71	%73,3	%68	%70,5
Daha önceki kurumlar daha iyi değildi	28	8	16	53
Yüzde	%28	%26,7	%32	%29,5
Toplam	100	30	50	180

6360 Sayılı Yasadan Sonraki Durum

Muhtarların %40'ı su ve kanalizasyon hizmetlerinin HATSU'ya devredilmesini olumlu bulduğunu ancak %60'ı olumlu bulmadığını ifade etmiştir. En çok belde belediyeleri muhtarlarının olumlu bulmadığı gözlemlenmiştir.

Tablo 11. Muhtarlara göre su ve kanalizasyon hizmetlerinin HATSU'ya devredilmesi

	Köy	Belde Belediyesi	Mahalle	Toplam
Olumlu bulan	44	10	18	72
Yüzde (%)	%44.0	%33.3	%36.0	%40.0
Olumlu bulmayan	56	20	32	108
Yüzde (%)	%56.0	%66.7	%64.0	%60.0
Toplam	100	30	50	180

Bazı muhtarlara göre; atıksu arıtma tesislerinin inşa edilmesi, su ve kanalizasyon şebekelerinin yapılması, köylerdeki evlere ve kaçak kullanan evlere su saatlerinin takılmasıyla aboneleşme oranının artması, su gelirlerinin artması, su sayaçlarının takılmasıyla su israfının azalması, köylerden birim su fiyatının %25 indirimli alınması, HATSU ekiplerinin arızalara zamanında yetişmesi, köylerdeki su depolarının temizlenmesi, hizmette ayrımcılık yapılmaması ve daha kalifiyeli personellerin olması su ve kanalizasyon hizmetlerinin HATSU'ya devredilmesinin olumlu sonuçlarıdır. Örneğin Samandağ'daki muhtar, 6360 sayılı yasanın su ve kanalizasyon hizmetleri üzerindeki olumlu etkilerini şu şekilde ifade etmiştir.

Tabi ki büyükşehir belediyesinin merkezi bir birim olması, her mahalleye eşit hizmet veriyor olması daha iyi. Bir de bu kadar mahallenin tek tek ayrı arıtması olacağına bir arıtma tesisi daha iyi olur. (...) Kesinlikle büyükşehir daha iyi oldu. Büyük kepçe, küçük kepçeden çok daha iyidir. (...) [Su ve kanalizasyon hizmetlerinin] ayrı bir kuruma verilmesi daha iyi oldu. Daha sağlıklı oluyor böyle. Öbür türlü beldelerin çöp toplaması bile sıkıntılı oluyor. Hatta bu çöpü de merkezileştirseler daha iyi olur. Hatta çevreyle ilgili bütün hizmetleri bakanlığa verseler daha iyi olur, Çevre Kontrol Hizmetleri diye verilebilir. Belediyelerin üstünde bir kambur çünkü bu hizmetler.

Diğer taraftan, bazı muhtarlara göre Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetlerinin HATSU'ya devredilmesinin birçok olumsuz sonucu vardır. Köylerdeki evlere su saatlerinin takılması, su faturalarının yüksek gelmesi, bütün mahalleler için aynı su tarifi uygulanması, HATSU'nun mahallelerinde hiçbir hizmet yapmaması, HATSU ekiplerinin bakım-onarım için kazdığı yolların tekrar onarılmasında, doğal su kaynakları yerine kuyu sularının verilmesi, bazı köylerde su kıtlığının yaşanması, su kesintilerinin artması, şebekelerde küçük çaplı su borularının inşa edilmesi, atıksu arıtma tesislerinden atıksuyun arıtılmadan alıcı ortamlara verilmesi, kanalizasyon şebekesi olmayan mahallelerden atıksu bedelinin alınması, yağmur suyu drenaj hatlarının olmaması, bazı büyük mahallelerde kanalizasyon şebekesinin olmaması, bazı köylerde ihtiyaç olduğu halde su kuyularının yapılmaması, bazı büyük mahallelerde kanalizasyon şebekesi olduğu halde atıksu arıtma tesislerinin olmaması ve buralarda atıksuların alıcı ortamlara doğrudan deşarj edilmesi, belediyelerin sınırlarının genişletilmesinin olumsuz etkileridir. Ayrıca, HATSU'nun kesin ve net plan ve programının olmaması, kontrol, denetim ve koordinasyonun olmaması, vatandaşlar açısından Antakya merkeze uzak olmaları, HATSU ekipleri için mesafelerin uzak ve yol maliyetlerin yüksek olması, hizmet sunumunda çeşitli ayrımların ortaya çıkması (dağın bu yüzü-öteki yüzü ayrımı, kent merkezi-kırsal alan ayrımı, deniz kenarı-dağ tarafı ayrımı ve siyasi ayrımlar), başkanların anlaşılamaması, meclis üyelerinin birbirleriyle anlaşılamaması, yerel koşulları bilmeyen personellerin olması, hizmet alıcılarına karşı kaba davranan personellerin olması, ilgili personellere ulaşamama, oyalama taktiklerine başvuran yetkililerin olması, büyükşehir belediyesi ve ilçe belediyeleri arasında yetki karmaşalarının olması, sosyal ve kültürel açıdan entegrasyon sorunlarının olması, çok geniş

hizmet alanının olması ve 6360 sayılı yasaya eleştirilerin olması hizmet sunumunu olumsuz etkilenmesine neden olmuştur.

Görüşme yapılan muhtarlardan %75'ine göre, yasanın ölçek ekonomilerini sağlama, daha çok kaynakla, daha ucuz ve daha kaliteli hizmetle etkinliği artırma iddiası Hatay'da gerçekleşmemiştir. Erzin'de muhtarlardan birinin şu sözleri dikkat çekicidir:

Hayır, [yasanın iddiası] gerçekleşmedi. Mesafe olarak bir Antakya merkeze çok uzağız. Yani mümkün değil bir hizmeti ucuz yapacaksın burada. Verimli desen o da olmuyor. Bir ekipler gitsin gelsin ne kadar zaman harcanıyor boşa. Kaliteli desen bak yolların, kanalizasyonun hali ortada. Sen düşün artık.

Muhtarlara son olarak su ve kanalizasyon hizmetleri hangi kurum tarafından sağlanırsa bu hizmetler daha verimli olur diye soruldu. Muhtarların %43,8'i HATSU'nun bu görevi devam ettirmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak muhtarların %56,2'si HATSU dışında başka bir kurumun su ve kanalizasyon hizmetleri açısından daha iyi olabileceğini ifade etmiştir. Onlara göre bu kurumlar, İl Özel İdaresi, Devlet Su İşleri ve ilçe veya belde belediyeleri olmalıdır. Arsuz'da bir köy muhtarı, "Eğer yetkili birine ileteceksen bu konuları, devletin Köy Hizmetleri diye bir kurumu vardı. O çok daha iyiydi. Köyden mahalleye aktarmamak gerekiyordu bir anda. Bu millet çok isyan ediyor. Yani bu millet çekemiyor bu işi." demiştir. Altınözü'de bir muhtar ise şu şekilde ifade etmiştir:

Şimdi şöyle: Her ilçenin kendisi belediyesi bu hizmeti verirse daha harika olur, daha güzel olur, daha iyi olur. Şimdi büyükşehirde olduğu için şimdi biz büyükşehir yetişene kadar yok bu böyle, yok şu şöyle onlara da ulaşamıyoruz. Bütün bu sıkıntıların hepsi bu hizmetleri ilçelerin belediyelerine vermedikleri için çıkıyor.

Muhtarların değerlendirmelerine bakıldığında, su ve kanalizasyon hizmetlerinin büyükşehir belediyeleri tarafından verilmesinin daha verimli olduğu sonucuna ulaşılmamıştır. 6360 sayılı yasanın bu hizmetler üzerinde olumsuz etkilerinin olumlu etkilerinden çok daha fazla olduğu açıktır. Öte yandan bu bulgulardan, yasadaki önceki kurumların su ve kanalizasyon hizmetleri konusunda daha verimli olduğu sonucuna da ulaşılamaz. Yalnızca çoğu muhtar açısından bir önceki kurumların daha tercih edilebilir olduğu gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada belediyelerin sınırlarının değiştirilmesinin su ve kanalizasyon hizmetleri üzerindeki etkilerinin muhtarların bakış açısıyla değerlendirmesi yapılmıştır. Türkiye'de özellikle 2000li yıllardan itibaren belediyelerin sınırlarında değişiklik yapan birçok yasa bulunmaktadır. Bu yasalardan en önemli ve en sonuncusu olan 6360 sayılı yasa Türkiye'de 14 yeni büyükşehir belediyesi kurmuş ve büyükşehir belediyelerinin sınırlarını il sınırlarına kadar genişletmiştir. Ayrıca büyükşehir belediyelerde köy ve belde belediyelerinin tüzel kişiliklerini kaldırmış ve yeni ilçeler oluşturmuştur. 6360 sayılı yasadaki sonra 5216 sayılı yasaya istinaden bazı belediye hizmetlerinin büyükşehir belediyelerine devredilmesi de gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, bu hizmetlerden su ve kanalizasyon hizmetleri özel olarak ele alınmış ve muhtarlarla yarı yapılandırılmış soru formları üzerinden yüzyüze derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Yapılan görüşmeler neticesinde muhtarların %40'ı HATSU ile ilgili olumlu görüş belirtmiş ancak muhtarların %60'ı olumsuz görüş belirtmiştir. Dolayısıyla Hatay'da 6360 sayılı yasanın

su ve kanalizasyon hizmetlerine olan olumsuz etkilerinin olumlu etkilere göre daha fazla olduğu açıktır. Olumlu etkilerinin hizmetlerde verimlilik artışını az da olsa sağladığını ileri sürebiliriz. Öte yandan, olumlu etkiler arasında su ve kanalizasyon şebekeleri ile atıksu arıtma tesislerinin inşa edilmesinin hizmet sunumunda yeniden merkezileşmeye işaret ettiğini de eklemeliyiz. Büyükşehir belediyelerinin finansal kaynakları tek bir elde topladıkları için, belediyelere göre daha büyük ölçekli projeleri gerçekleştirme gücüne sahip oldukları açıktır. Olumlu etkileri arasında sayılan abone sayılarının artması, su sayaçlarının takılması ve su gelirlerinin artması yasadan sonra su ve kanalizasyon hizmetlerinde özelleştirmelerin hızlandığına işaret etmektedir. HATSU bakım ve onarım ekiplerinin arızalara zamanında müdahale etmesi ve büyükşehir belediyesinin liderlik vasıfları hizmet sunumunu etkileyen içsel faktörlerdendir. Diğer taraftan, olumsuz görüşler arasında da hizmet sunumunu etkileyen birçok faktör ortaya çıkarılmıştır. Belediyeler ve HATSU arasında koordinasyon eksikliğinin olması, bazı HATSU personellerinin halka karşı sert tutumları ve sorumlu kişilerin görevli oldukları sahaları yeterince bilmemesi hizmet sunumunu etkileyen içsel faktörlerdendir. Belediye başkanlarının birbirleriyle iyi geçinememesi, büyükşehir belediyesindeki meclis üyelerinin arasında anlaşmazlıkların çıkması, farklı partilerin çıkarlarının çatışması hizmet sunumunu etkileyen politik faktörlere örnek olarak verilebilir. Merkezden uzak mesafeler, dağın bu yüzü- öbür yüzü ayırımı, köy-kent ayırımı hizmet sunumunu etkileyen coğrafi faktörlere örnektir. Tüm bu merkezileşme ve özelleştirme süreçleri, içsel ve dışsal faktörler, ölçek genişletilmesine bağlı olarak ortaya çıkan faktörlerdir.

6360 sayılı yasanın gerekçesinde, büyükşehir belediyelerinde ölçek ekonomileri sağlanıp optimal ölçekte hizmet sunumu yapılacağı, hizmetlerde etkinliğin artacağı, koordinasyonun sağlanacağı ve daha kaliteli hizmet sunumu yapılacağı belirtilmiştir. Ayrıca il genelinde daha bütünleşik bir yapıda ve daha adil hizmet sunumu da iddia edilmiştir. Görüşme yapılan muhtarlardan %75'ine göre, yasanın ölçek ekonomilerini sağlama, daha çok kaynakla, daha ucuz ve daha kaliteli hizmetle etkinliği artırma iddiası Hatay'da gerçekleşmemiştir. Saha çalışmasında, böyle bir geniş alanda daha az maliyetli hizmet sunmanın olanaksız olduğu gözlemlenmiştir. İddianın aksine, dışsal ekonomiler açısından ulaşım, iletişim ve inşaat maliyetlerinin arttığı gözlemlenmiştir. Su faturalarındaki suyun birim fiyatının çok artması, bu maliyetlerin arttığının en önemli göstergelerinden biridir.

Bu çalışma sonucunda birkaç hipotez ileri sürülebilir. Bunlardan biri, belediye ölçeği ile hizmet sunumu arasında ters orantılı bir ilişkinin var olduğudur. Ölçek büyüdükçe, hizmet sunumu çoğunlukla olumsuz olarak etkilenmektedir. Alan çalışmasından elde edilen bulgular ve yazın taramasından çıkarılan sonuçlar bu hipotezi doğrulamaktadır. Diğer bir hipotez, Hatay'da su ve kanalizasyon hizmetleri 6360 sayılı yasanın hedeflerine uygun olarak gerçekleşmediğidir. Hatay'da gerçekleştirilen alan araştırması, Hatay'daki su ve kanalizasyon hizmetlerinin daha az kaynakla, daha az maliyetle ve daha yüksek kaliteyle daha etkin sunumunun gerçekleşmediğini kanıtlamıştır. Son söz olarak bu çalışmanın, konuyla ilgili yazın taramasında bahsedilen temel iki yaklaşımdan (kamu seçimi teorisi ve bütünleştirici yaklaşımlar) hiçbirini savunmadığını belirtmek gerekir. Küçük ölçekli veya büyük ölçekli olsun, bu yaklaşımların olumlu ve olumsuz savlarını ortaya koymuş ve alan çalışmasından elde edilen bulgulardan bu teorilerin ışığında eleştirel bir analizle sonuçlar çıkarmıştır.

KAYNAKLAR

- Acartürk, E. (2001). Yerel Yönetimlerin Hizmet Sunumunda Alternatif Yöntemler. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(6), 46-60.
- Adıgüzel, Ş. (2014). Hatay Büyükşehir Belediyesi. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1 (Özel Sayı), 54-76.
- Arıkboğa, E. (2013). Geçmişten Geleceğe Büyükşehir Modeli . *Yerel Politikalar* , 48-97.
- Bayırbağ, M. K., & Göksel, A. (2012). Kamu Yönetimi. G. Atılgan ve E. A. Aytekin, *Siyaset Bilimi* içinde (s. 153-170). İstanbul: Yordam Kitap.
- Bayraktar, U. (2014). Decentralisation, poly- centralisation and re-centralisation of Turkish politics: A matrix of central-local relationships. K. Göymen, & O. Sazak, *Centralization Decentralization Debate Revisited* içinde (s. 321- 346). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi
- Blatter, J. K. (2006). Geographic Scale and Functional Scope in Metropolitan Governance Reform: Theory and Evidence from Germany. *Journal of Urban Affairs*, 2(28), 121–150.
- Britannica. (2010, February 8). *Privatization*. Erişim: Mayıs 15, 2019, Encyclopedia Britannica: <https://www.britannica.com/topic/privatization>
- Çetin, B. (2010). Hatay'da Kentleşmenin Seyri (1940-2009) ve Mekânsal Dağılışı. *Doğu Coğrafya Dergisi* (28), 231-258.
- Çınar, T., Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2009). *Büyükşehir Yönetimi Bütünleştirme Süreci*. Ankara: TODAİE.
- Çınar, T., Duru, B., Çiner, C. U. ve Zengin, O. (2013). *Belediyenin Sınırları*. Ankara: TODAİE.
- Fox, W. F., ve Gurley, T. (2006). Will Consolidation Improve Sub-National Governments? *Policy Research Working Paper: 3913*. (Ed: T. W. Group) Erişim: Kasım 3, 2018, <http://www1.worldbank.org/public>
- Hatay Valiliği. 2014 "Mahalle Muhtarları İletişim Bilgileri" *TC Hatay Valiliği*. <http://www.hatay.gov.tr/mahalle-muhtarları-iletisim-bilgileri> (Erişim: 6 Haziran 2018)
- InvestinHatay* (2014) *Brief History*. Erşim: Eylül 7, 2019, from Invest in Hatay: <http://www.investinhatay.com/hatay-at-a-glance.asp?HAG=6&HatayAtAGLance=brief-history>
- de Vries, M. S. (2014). Decentralization and Living Conditions in the EU. Ed: K. Göymen, ve O. Sazak, *Centralization Decentralization Debate Revisited* içinde (s. 72-96). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Efe, S., ve Gül, H. (2017). 6360 Sonrası Yeni Büyükşehir Belediye Modeli İle Hollanda Randstad Karşılaştırması. Ed: M. B. Birliği, *Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar Sempozyumu* (s. 165-181). İstanbul: MBB Kültür Yayınları.
- Elicin, Y. (2018). Metropolitan Municipality Reform: Rescaling of Municipal Service Delivery in Turkey. Ed: I. W. Koprić, & G. Marcou, *Evaluating Reforms of Local Public and Social Services in Europe* içinde (s. 297-314). Switzerland: Palgrave Macmillan.

- Hatsu (2018). *Hatsu 2017 Faaliyet Raporu*. Hatay: Hatsu yayınları.
- HGM. 2014. “İl ve İlçe Alanları.” *Harita Genel Müdürlüğü*. https://www.harita.gov.tr/images/urun/il_ilce_alanlari.pdf (Erişim: 10 Ağustos 2019).
- Karataş, C., & Ercan, M. (2008). The privatisation experience in Turkey and Argentina: A comparative study, 1986-2007 . *METU Studies in Development* (35), 345-384.
- Keating, M. (1991). *Comparative Urban Politics: Power and the City in the United States, Canada, Britain and France*. Brookfield: Edward Elgar Pub.
- Keyman, F. (2014). Globalization, Governance, and Decentralization (Preface). In K. Göymen, & O. Sazak, *Centralization Decentralization Debate Revisited* (s. 5-7). İstanbul: İstanbul Politikalar Merkezi.
- Kızılboğa-Özaslan, R. (2015). Belediyelerin Birleşmesinin “Nüfus, Gelir, Kamu Harcamaları, Katılım, Hizmet Kalitesi ve Vatandaş Memnuniyeti” Üzerindeki Etkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 1(7), 151-163.
- Kishimoto, S., Lobina, E., ve Petitjean, O. (2014). *Here to Stay: Water Remunicipalisation As a Global Trend*. Public Services International Research Unit, Transnational Institute and Multinational Observatory. Erişim Temmuz 1, 2019, (www.tni.org)
- Koyuncu, E., ve Serteser, S. (2012). *Yerleşimde Bir İleri İki Geri, Yerel Yönetim Reformu Tartışma Dizisi, Politika Notu: 5*. Erişim: 23 Nisan, 2018, from Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) (www.tepav.org.tr)
- Martins, M. R. (1995). Size of Municipalities, Efficiency, and Citizen Participation: A Cross-European Perspective . *Environment and Planning C: Government and Policy* (13), 441-458.
- MİGM. (2018). Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. *207 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu*. Ankara: MİGM yayınları.
- Mouritzen, P. E. (1989). City size and citizens' satisfaction: two competing theories revisited. *European Journal of Political Research* (17), 661-688.
- Swianiewicz, P. (2002). Size of Local Governments: International Context and Theoretical Framework. Ed: P. Swianiewicz, *Consolidation or Fragmentation: The Size of Local Governments in Central and Eastern Europe* içinde (s. 1-30). Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative, Open Society Institute.
- Swianiewicz, P. (2010). Territorial Fragmentation As a Problem, Consolidation As a Solution? Ed: P. Swianiewicz, *Territorial Consolidation Reforms in Europe* içinde (Vol. 4, s. 1-25). Budapest: Local Government and Public Service Reform Initiative.
- Swyngedouw, E., Kaika, M., ve Castro, E. (2002). Urban Water: A Political-Ecology Perspective . *Built Environment* (1978-), 28(2), 124-137. *Performance in the Czech Republic, Hungary, Poland and Russia*. New York: Palgrave Macmillan.
- TBMM Mevzuat. 2004. “5216 Sayılı Kanun.” *Mevzuat Bilgi Sistemi*. <http://www.mevzuat.gov.tr/Metin1.aspx?MevzuatKod=1.5.5216&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=&Tur=1&Tertip=5&No=5216> (Erişim: 20 Nisan 2018).

- TBMM Mevzuat. 2005. “5393 Sayılı Kanun.” *TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi*. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkunlarno=32129&pkunnumarasi=5393> (Erişim: 13 Nisan 2019).
- TBMM Mevzuat. 2008. “5747 Sayılı Kanun.” *TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi*. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkunlarno=61188&pkunnumarasi=5747> (Erişim: 15 Nisan 2019).
- TBMM Mevzuat. 2012a. “6360 Sayılı Kanun.” *TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi*. <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkunlarno=111710&pkunnumarasi=6360> (Erişim: 16 Nisan 2019).
- TBMM Mevzuat. 2012b. *6360 Sayılı Kanun Gerekçesi*. Retrieved April 17, 2018, from TBMM Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://mevzuat.tbmm.gov.tr/mevzuat/faces/kanunmaddeleri?pkunlarno=111710&pkunnumarasi=6360>
- Tekel, A. (2006). Desantralizasyon ve Türkiye'de Metropoliten Alan Yönetimleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(5), 71-88
- TUİK. (2019). Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim 4 Eylül, TUİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi: <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=120&locale=tr>
- Yalman, G. (2011, November 10). *Privatization in Turkey: The Case Studies*. Erişim: 15 Mart 2016, from Emerging Countries: <http://www.emergingcountries.org/pdf/Privatization%20Turkey.pdf>
- Yoloğlu, A. C. (2011b). Belediyelerde Optimum Ölçek Üzerine Görgül Bir Değerlendirme. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 3(20), 47: 68.
- Zengin, O. (2014). Büyükşehir Belediyesi Sisteminin Dönüşümü: Son On Yılın Değerlendirmesi. *Ankara Barosu Dergisi*(2), 91-116.